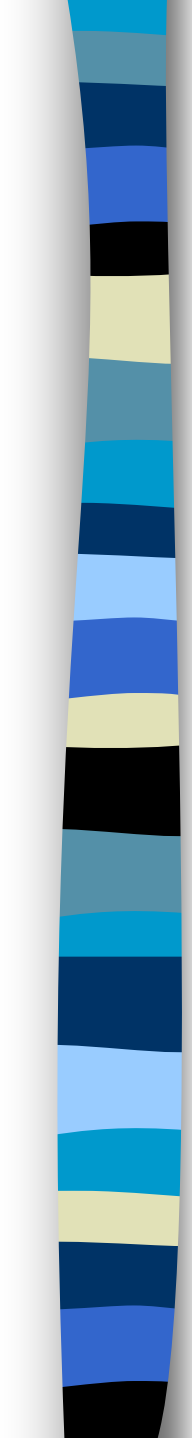

**"תפקיד המורה במניעת השימוש בחומרים
פסיכואקטיביים בקרב תלמידים:
ניתוח עמדות והתנהגויות של מורים באמצעות
המושג "התנהגות אזרחית בארגון"**

**מאת פרופ' יזהר אופלטקה
עריכת המצגת, צוות מדריכות מחוז דרום**

•**מטרת המחקר:** לבחון מהם התכונות והמניעים המאפיינים מורים העושים מעבר למתבקש במסגרת תפקידם לגבי מניעה וטיפול בשימוש של תלמידיהם בסמים ובאלכוהול.

•**מושג מרכזי:** "**התנהגות אזרחית בארגון**" - מתאר התנהגות שאינה מחויבת מהגדרת התפקיד, מבוססת על בחירה אישית ומכוונת כלפי אחרים או הארגון.

הגדרת תפקיד המורה ביחס למניעה
וטיפול בהתמכרות תלמידים לסמים ואלכוהול

• משימות הנתפסות כחובה בתפקיד המורה

• "התנהגויות אזרחיות" – אלו שאינן

נתפסות כחובה בתפקיד המורה

משימות הנתפסות כחובה בתפקיד המורה

- זיהוי סימנים מחשידים
- דיווח על חשד לשימוש בסמים או שתייה מופרזת ליועצת או למנהל
- העברת תוכנית מניעה
- השתתפות באירועים בית ספריים (דווח רק ע"י מעט מהנחקרים)

התנהגויות אזרחיות-

אלו שאינן נתפסות כחובה בתפקיד המורה

- עמדה פרו-אקטיבית בעקבות חשד שעולה- פנייה ישירה להורים, לבדוק את הסימנים המחשידים, שיחות אישיות רבות עם הילד, ייזום פעולה כיתתית בנושא
- העשרת תוכנית המניעה, השקעה וגיוון
- המורה תופס עצמו ככתובת לשיחות עבור התלמיד- אמפתיה, חניכה והקשבה
- מורה המעורב ויוזם ברמה הבית-ספרית אירועים הנוגעים לסמים ואלכוהול.
- שילוב נושא הסמים והאלכוהול בשיעורים מקצועיים של המורה

גורמים המעכבים "התנהגות אזרחית" של מורים

- פחד של המורה לעסוק בתחום הסמים
- מורכבות הנושא הקושי הרגשי של המורה לעסוק בו
- העדר הכשרה מקצועית ומעשית מספקת
למורה בתחום המניעה והטיפול בסמים
ואלכוהול

גורמים התורמים ל"התנהגות אזרחית" בקרב מורים

- קיומן של פעילויות בית-ספריות שהעלו למודעות המורים את נושא הסמים והאלכוהול
- עמדות אישיות של מורה – אכפתיות חברתית
- מורים שתופסים את תוכנית המניעה הרשמית של משרד החינוך כלא אפקטיבית נוטים לתרום מעבר לנדרש בתהליך החינוכי שהם מחוייבים לו
- כאשר האקלים הבית-ספרי מעודד שיתוף-פעולה בין המורים, עזרה הדדית ו"ראש גדול"
- יועצת בית-ספר והמחויבות שלה לתחום
- מדיניות מנהל ביה"ס- גורם מרכזי

השפעת מדיניות המנהל על "התנהגויות אזרחיות" בקרב מורים

**המנהל יכול להשפיע במספר דרכים עיקריות על הגברת
"התנהגויות אזרחיות" בקרב מורים:**

- הגברת המודעות לנושא בקרב המורים
- מעורבות הלכה למעשה במדיניות ובפעילות בתחום
- שיתוף ואוטונומיה למורים
- משוב והתייחסות למורים העושים מעל ומעבר בעבודתם
- תמיכה למורה ע"מ שיפעל מעבר לנדרש באופן פורמאלי

מאפיינים של המורה ה"אזרחי"

- רצון לסייע ולהגן על הילד
- נטייה לפרפקציוניזם בעבודה
- האתיקה הפרופסיונאלית של המורה
- מחויבות רגשית לילדים, אהבה כנה של התלמידים
- תחושת שליחות חינוכית
- דחף להיות אדם טוב יותר בחברה

השפעות חיוביות של ההתנהגות האזרחית על המורה

- סיפוק עצמי מהצלחת מניעת השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב התלמידים
- סיפוק מקיום שיעורים שמצליחים להפנים בקרב התלמידים רצון להמנע משימוש בסמים ובאלכוהול
- הכרה בתרומה הייחודית של המורה לתלמידיו מצד שותפי תפקידו והורי התלמידים
- קבלת אמון רב מהתלמידים
- הערכה מצד הורים ועמיתים שונים בשל נטייתם להתנהג אזרחית במגוון תחומים בעבודתם
- תחושת אפקטיביות בעבודה כתוצאה מהצלחתו של המורה לממש את מטרותיו
- תחושת הצלחה בהשפעת המורה על עתידם של תלמידיו

השלכות המסקנות על תפקיד המב"ס

- גיוס המנהל לתמיכה בהתנהגויות אזרחיות של מורים
- הרחבת מעגל הפעילויות הבית ספריות בתחום המניעה ושיתוף מספר רב של מורים ככל הניתן בתהליך
- הגברת מודעות המורים להשפעת ההתנהגויות האזרחיות
- גיוס מורים להרחבת ההתנהגויות האזרחיות שלהם נוכח השפעתן הרבה
- קידום "מורים אזרחיים" - שכלול מיומנויות הקשבה ושיח ופיתוח יכולות האמפתיה של מורים בתוך המערכת הבית ספרית